

Гончарук С.Т., к.ю.н., професор,
Текєджанова К.Б., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС, АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

З утвердженням в Україні пріоритетності прав і свобод людини у відносинах із суб'єктами державно-владних повноважень, подальшим розвитком демократичних засад нашого суспільства, удосконаленням форм адміністративно-судового захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб правозабезпечувальна та правоохоронна роль адміністративної юстиції та адміністративно-процесуальної форми всебічно зростає. Адміністративний процес забезпечує динамічну форму життя одного з найчисленніших масивів правових норм, якими є матеріальні норми адміністративного права і які служать пріоритетним правовим інструментом реалізації завдань і функцій органів публічної адміністрації. Поряд з ним адміністративне судочинство та адміністративна юстиція відіграють сьогодні суттєву роль у належному захисті конституційних прав, свобод і інтересів громадян та інших учасників публічно-владних повноважень. Водночас, як адміністративно-правова теорія, так і судова практика у цій сфері певною мірою потребують відповідної наукової інтерпретації з метою їх подальшого удосконалення та втілення в законодавчому процесі.

В чинному законодавстві України та адміністративно-правовій доктрині сьогодні відсутня єдність поглядів щодо визначення понять адміністративної юстиції, адміністративного судочинства та адміністративного процесу. Поглиблений інтерес до визначення сутності та обсягу цих понять та їх співвідношення між собою з'явився у вітчизняних вчених-адміністративістів порівняно недавно, а саме – з прийняттям у 2002 році закону України «Про судоустрій та статус суддів» та у 2005 році Кодексу України про адміністративне судочинство (далі – КАСУ) [1; 2]. До цього часу адміністративний процес розглядався спочатку як правовий інститут, а потім як підгалузь матеріального адміністративного права, що об'єднував адміністративно-правові норми, за допомогою яких регулювались відносини адміністративно-юрисдикційного змісту, що складались здебільшого у сфері державного управління. Відповідно, дана концепція визначення адміністративного процесу отримала назву юрисдикційної. Для цієї концепції характерним для виникнення адміністративно-процесуальних відносин є наявність суперечки (конфлікту) між учасниками адміністративних правовідносин.

Адміністративний процес відповідно до цієї точки зору розумівся здебільшого як регламентована законом діяльність уповноважених на те суб'єктів щодо вирішення суперечок, що виникають між сторонами адміністративних правовідносин, які не перебувають між собою у відносинах службового підпорядкування, а також щодо застосування заходів адміністративного примусу [3, с. 12-16].

В подальшому науковцями була обґрунтована концепція більш широкого підходу до визначення адміністративного процесу, який пропонувалося розглядати як врегульований нормами адміністративно-процесуального права порядок розгляду індивідуально-конкретних справ у сфері виконавчої діяльності органів публічного управління, а у передбачених законодавством випадках й іншими, уповноваженими на те органами, зокрема судами (так звана «управлінська» концепція). У широкому розумінні адміністративний процес – це вся сукупність адміністративних проваджень. Такий підхід передбачає поширення поняття адміністративного процесу не тільки на юрисдикційну, а й на позитивно творчу, регулятивну діяльність органів публічної адміністрації, тобто на всю нормотворчу та правозастосовну діяльність посадових осіб органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [4].

Із прийняттям в Україні закону «Про судоустрій» та КАСУ новий поштовх для обґрунтування окремими ученими отримала третя, так звана судова концепція розуміння суті адміністративного процесу, яка обмежує його існування лише рамками адміністративного судочинства [5, с. 47]. Із цих позицій адміністративний процес нерозривно поєднується з поняттями адміністративного судочинства та адміністративної юстиції. Визначення поняття останньої в чинному вітчизняному законодавстві відсутнє.

На наш погляд, адміністративна юстиція являє собою систему спеціалізованих судових органів, які створені для розгляду і вирішення правових спорів у визначеній законодавством процесуальній формі, що виникають з приводу діяльності публічної адміністрації між громадянами чи юридичними особами з одного боку, і органами публічної адміністрації, їх посадовими особами – з іншого. Адміністративне судочинство є невід'ємною складовою адміністративної юстиції.

З урахуванням вищезазначеного адміністративний процес сьогодні, на наше переконання, логічно визначати як врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність уповноважених на те суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-конкретних адміністративних справ, які формуються в ході реалізації матеріальних норм адміністративного та деяких інших галузей права у сфері публічного управління та адміністративного судочинства. Тобто, стосовно сутності і змісту адміністративного процесу доцільно поєднувати у цій субстанції і управлінську (адміністративно-процедурну), і судову складові, взявши за

її основу управлінсько-судову концепцію. Тобто, важливою структурною частиною адміністративного процесу є адміністративне судочинство, яке в свою чергу є невід'ємною складовою адміністративної юстиції. Так співвідносяться ці поняття.

Література

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 лип. 2010 р. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 41. Ст. 529.
2. Кодекс адміністративного судочинства України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35. Ст. 37.
3. Салищева Н.Г. Административный процесс в СССР. Москва: Юр. лит., 1964. 289 с.
4. Сорокин В.Д. Административный процесс и административно-процессуальное право. Москва: Спб., 2002. 474 с.
5. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: навч. посіб. Київ: Прецедент, 2007. 531 с.

УДК 342.56(477)(043.2)

Горінов П.В., аспірант,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

Незалежність як засада функціонування судової влади прямо закріплена статтею 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [1], а гарантування незалежності суддів є однією з умов належного відправлення правосуддя. Отже, незалежність суду слід розглядати як інституційну основу судової влади та основу для реалізації незалежності суддів. Тому розвиток гарантій незалежності суддів зумовлює визначення актуальних шляхів вдосконалення правового регулювання і щодо незалежності суду. Положення щодо незалежності суду, яке сьогодні і закріплене у статті 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» необхідно закріпити у Конституції України.

Актуальні міжнародні стандарти незалежності суддів виділяють два її рівні: зовнішній та внутрішній. Проявами зовнішньої незалежності суддів відмічають: гарантування свободи, поваги до прав людини конкретного судді, повага до неупередженого застосування суддею норм права; наявність конструктивних зв'язків суддів із органами влади у судовій сфері, а також із професіоналами, що сприяють діяльності суддів щодо здійснення правосуддя; максимальне вжиття заходів для забезпечення незалежності суддів та інші. Проявами внутрішньої незалежності є зокрема: реальна незалежність судді у ході здійснення правосуддя та прийняття рішень, наявність реальної можливості для цього; відсутність